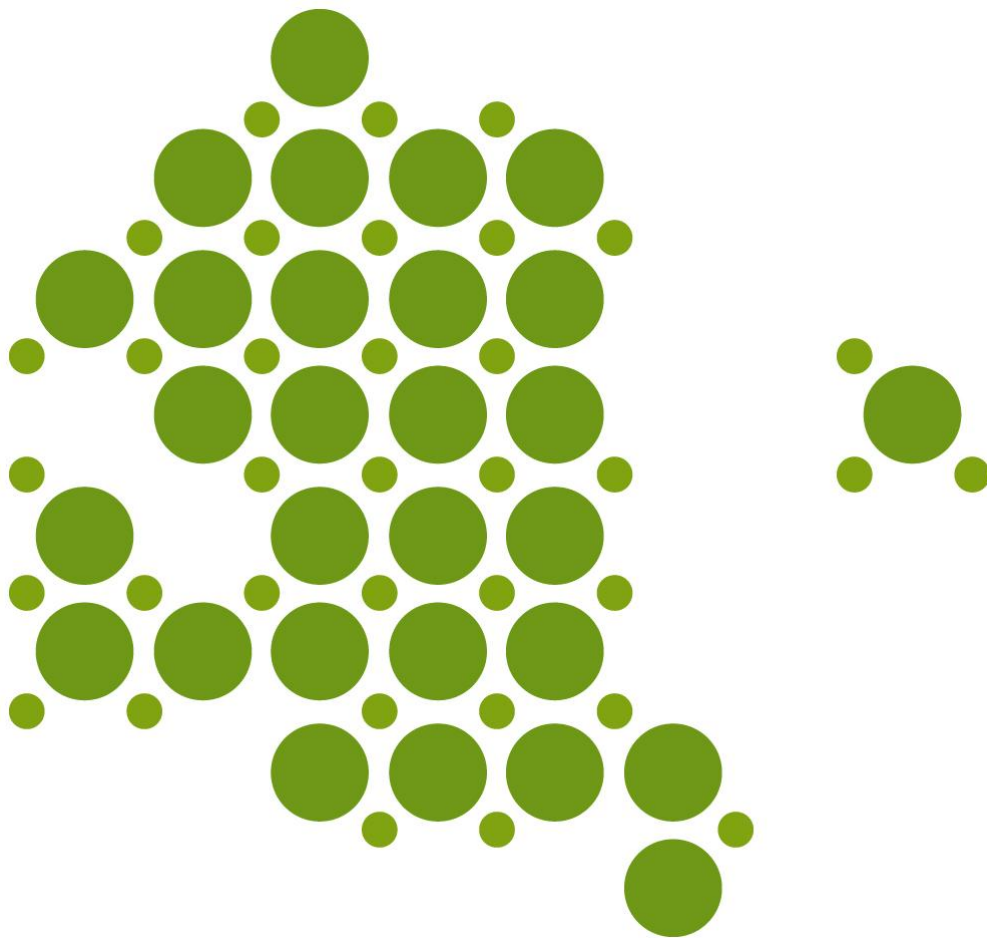

CENTRAL UDMELDING VEDR. BØRN OG UNGE MED ALVORLIG SYNSNEDSÆTTELSE

AFRAPPORTERING FOR HOVEDSTADSREGIONEN
OKTOBER 2015

INDHOLD

Resumé	3
1. Indledning	5
2. Målgruppen	6
2.1 Børn og unge med alvorlig synsnedsettelse	7
2.2 Børn og unge med sammensatte vanskeligheder	9
3. Højt specialiserede indsatser og tilbud.....	11
4. Samarbejdsaftaler.....	15
5. Udfordringer	17
6. Tilrettelæggelse og koordination.....	20
7. Metode	23
7. 1 Besvarelser vedrørende målgruppen	23
7. 2 Besvarelser vedrørende højt specialiserede indsatser og tilbud.....	26

RESUMÉ

Resuméet opsummerer konklusionerne fra hovedstadsregionens afrapportering på Socialstyrelsens centrale udmelding om børn og unge med alvorlig synsnedsettelse fra november 2014.

På baggrund af kommunernes indberetninger vurderes det, at 212 børn og unge med alvorlig synsnedsettelse i alderen 0-17 år¹ er bosat i hovedstadsregionen, hvilket svarer til 0,1 procent af det samlede antal børn og unge i regionen. Flertallet af de 212 børn og unge er i den undervisningspligtige alder, og 60 procent har sammensatte vanskeligheder, dvs. vanskeligheder ud over synsnedsettelsen.

Kommunerne i hovedstadsregionen anvender fortrinsvis en afgrænset gruppe af højt specialiserede tilbud til målgruppen på tre kommunale tilbud inden for hovedstadsregionen og tre regionale tilbud i henholdsvis Region Hovedstaden og Region Sjælland.

Der er forskel på, hvilke tilbud kommunerne anvender til eksempelvis *levering* af teknologi, materiale m.v. og til at *understøtte* børnenes/de unges anvendelse af disse teknologier og materialer. Det generelle billede er, at udvikling og levering af teknologi, materialer, udbud af kurser samt vidensmiljøer er forankret på de højt specialiserede tilbud målrettet børn og unge med alvorlig synsnedsettelse og sammensatte vanskeligheder, mens selve understøttelsen af anvendelsen af eksempelvis materialer i enten specialtilbud eller almentilbud i mange tilfælde er et samarbejde mellem fagpersonale som pædagoger, lærere, talehørereksulenter m.v. og synskonsulenter. Dette opleves i hovedstadsregionen som en hensigtsmæssig fordeling til både at sikre den nødvendige nærhed til kommuner og borgere samt den nødvendige viden og udvikling på området.

Det generelle billede blandt kommunerne i hovedstadsregionen er, at flere af kommunerne har indgået aftaler om samarbejde omkring målgruppen både kommuner imellem, imellem kommuner og region, samt imellem kommuner og tilbud. Derudover kan der også konstateres samarbejdskonstellationer tilbud imellem.

Der opleves gennemgående overensstemmelse mellem udbuddet af højt specialiserede indsatser og tilbud til børn og unge med alvorlige synsnedsettelser samt til børn og unge med sammensatte vanskeligheder og kommunernes behov herfor. Dette gælder både udbuddet af pladser (kapaciteten) og de konkrete indsatser (indhold og faglighed). Der er dog enighed om, at der er en række områder, der i forskellig grad kan forbedres og bidrage til at sikre forsyningen af økonomisk og fagligt bæredygtige tilbud til målgruppen i fremtiden. Disse udfordrende områder stiller ikke på nuværende tidspunkt området i akutte problemstillinger, men i forskellig grad giver de anledning til handling for at sikre forsyningen i fremtiden samt for at sikre, at målgruppen kan imødekommes endnu bedre.

Nogle af de udfordrende områder vurderes i hovedstadsregionen primært at kunne imødekommes via koordination og tiltag fra centralt hold, mens andre af områderne i højere grad skal imødekommes lokalt og i et samarbejde mellem kommuner, region og tilbud om nedenstående:

- 1) **At styrke det synsfaglige miljø** ved at sikre systematisk erfarings- og vidensopsamling, udvikling, forskning og formidling af forskningsresultater på området samt at sikre synsfaglig uddannelse og efter- /videreuddannelse på tilstrækkeligt højt niveau. Desuden bør sparring

---

¹ Jf. Socialstyrelsens definition af målgruppen for den centrale udmelding om børn og unge med alvorlig synsnedsettelse.

mellem tilbuddene samt sikring af, at viden og erfaringer hos de højt specialiserede tilbud implementeres i såvel almen- som specialtilbud, fortsat opretholdes.

- 2) **At sikre en fortsat sammenhæng mellem efterspørgsel og udbud af ydelser** ved at opretholde koordination af forsyningen via rammeaftalen, at fremtidssikre kommunikationsområdet i hovedstaden samt at skabe en klarere rollefordeling mellem kommunikationscentre og Synscenter Refnæs. Derudover ved systematisk og løbende dialog mellem kommuner og tilbud samt opmærksomhed på sammenhængen mellem udbuddet af og efterspørgslen efter øjenlægefaglige, specialoptiske og psykologfaglige kompetencer.
- 3) **At rammerne på området på bedste vis understøtter lige muligheder for borgerne** ved at lovgivningen revideres med henblik på bedst muligt at understøtte lige muligheder for borgerne, at få tydelige krav og forventninger til de højt specialiserede tilbud samt afklaring af snitflader mellem VISO og øvrige tilbud på området.

1. INDLEDNING

Socialstyrelsen udmeldte 1. november 2014 en central udmelding, der vedrører det mest specialiserede specialundervisningsområde for målgruppen børn og unge med alvorlig synsnedsettelse.

Formålet med Socialstyrelsens udmelding er at sikre den nødvendige koordination og planlægning på tværs af kommuner og regioner af de højt specialiserede indsatser og tilbud til målgruppen.

Den centrale udmelding skal danne baggrund for en dialog med kommunalbestyrelserne om de højt specialiserede indsatser og tilbud til børn og unge med en alvorlig synsnedsettelse. Socialstyrelsens indgang til dialogen er det eksisterende rammeaftalesamarbejde i KKR regi.

Kommunalbestyrelserne skal afrapportere på den centrale udmelding om børn og unge med alvorlig synsnedsettelse senest den 1. marts 2016.² Som led i afrapporteringen ønskes det afdækket på tværkommunalt og tværregionalt niveau, hvordan kommunerne og regionerne nu og fremadrettet samarbejder om at videreudvikle og sikre tilstrækkeligt udbud af højt specialiserede indsatser og tilbud, der er tilpasset målgruppens behov.

Besvarelsen skal ske i overensstemmelse med Socialstyrelsens beskrivelse og afgrænsning af målgruppen samt af, hvad Socialstyrelsen karakteriserer som højt specialiserede indsatser og tilbud, jf. den centrale udmelding.

Nærværende er **hovedstadsregionens** afrapportering på Socialstyrelsens central udmelding vedrørende børn og unge med alvorlig synsnedsettelse. Afrapporteringen er bygget op omkring de følgende fire temaer, der er angivet i den centrale udmelding:

1. Målgruppen
2. Højt specialiserede indsatser og tilbud
3. Eventuelle udfordringer i forhold til at sikre det nødvendige udbud af højt specialiserede indsatser og tilbud til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse
4. Kommunernes tilrettelæggelse og koordination af de højt specialiserede indsatser og tilbud til målgruppen.

Afrapporteringen bygger på kommunale indberetninger fra alle hovedstadsregionens 29 kommuner samt drøftelser i en særligt nedsat faglig referencegruppe med repræsentanter fra kommunerne, tilbud og Region Hovedstaden.

Kontakt vedrørende afrapporteringen bedes rettes til Fælleskommunal sekretariat for det specialiserede socialområde, KKR Hovedstaden ved chefkonsulent Marie Olund (e-mail: maol12@frederiksberg.dk/tlf.: 2898 3014).

---

² Som en overgangsordning har kommunerne fået en udvidet periode til behandlingen af de første to centrale udmeldinger. Fremadrettet skal afrapporteringen på centrale udmeldinger foreligge i forbindelse med fastlæggelsen af Udviklingsstrategien, som indgår i Rammeaftalen, dvs. 15. oktober.

2. MÅLGRUPPEN

Den centrale udmelding omfatter målgruppen børn og unge med en alvorlig synsnedsettelse fra 0 år til og med det 17. år. Som udgangspunkt for afgrænsningen af målgruppen er synsfunktionen hos barnet/den unge det primære kriterium. Heraf skelnes der i målgruppen mellem to delmålgrupper:

- Børn og unge med alvorlig synsnedsettelse, hvilket omfatter såvel blindhed som svær synsnedsettelse, dvs. alvorlig synsnedsettelse isoleret.
- Børn og unge med sammensatte vanskeligheder, det vil sige, der udover en alvorlig synsnedsettelse har yderligere funktionsnedsettelse såsom motoriske funktionsnedsettelse, psykomotoriske funktionsnedsettelse, mentale funktionsnedsettelse og hørenedsettelse.

Derudover omfatter den centrale udmelding børn og unge, der er under udredning, og derfor endnu ikke fremgår med synsstyrke af Synsregistret³.

Børn og unge med døvblindhed er ikke en del af denne centrale udmelding.

Afrapporteringen omfatter opgørelser af målgruppen på datoen 1. januar 2015.

Kommunerne i hovedstadsregionen har samlet set vurderet, at 212 børn og unge bosat i hovedstadsregionen er omfattet af Socialstyrelsens målgruppe for den centrale udmelding. Heraf vurderes den største andel at være omfattet af målgruppekategorien børn og unge med sammensatte vanskeligheder, nemlig 60 procent (127 børn/unge), jf. tabel 1.

Tabel 1: Børn og unge omfattet af den centrale udmelding fordelt efter målgruppekategorier i antal.

Målgruppekategorier	Antal i hovedstadsregionen
Børn og unge med sammensatte vanskeligheder	127
Børn og unge med alvorlig synsnedsettelse	49
Under udredning	36
I alt	212

Kilde: Kommunale indberetninger i forbindelse med Socialstyrelsens centrale udmelding om børn og unge med alvorlig synsnedsettelse, Fælleskommunalt sekretariat, 2015.

Note: Vurderinger i forbindelse med opgørelsen af målgruppen kan læses under afsnit 7. Metode.

De 212 børn og unge svarer til 0,1 procent af det samlede antal børn og unge i hovedstadsregionen.

Det skal bemærkes, at en relativ stor andel af indmeldingerne fra kommunerne omfattede børn og unge med en synsstyrke svarende til synshandicapkategori svagsynethed.⁴ Disse børn og unge er ikke medtaget i opgørelsen ovenfor, idet denne synshandicapkategori ikke er omfattet af den centrale udmelding. Dog er kommunernes vurdering gennemgående at disse børn og unge burde indgå i den centrale udmelding, da synsnedsettelsen typisk giver et dårligt funktionelt syn, og derfor også kræver specialiseret vejledning, og dette i særlig grad hvis synsnedsettelsen er i kombination med andre problemstillinger. Således vurderes det, at målgruppen af børn og unge, der har behov for specialiseret

³ Der er pligt til at tilmelde børn og unge under 18 år med stærkt nedsat syn til 6/18 eller derunder til Synsregistret. Synsregistret administreres af Kennedy Centrets Øjenklinik, Lov om Social Service § 153 a.

⁴ I Danmark opereres med følgende fire danske klassifikationer for synshandicap: Svagsynethed (synsstyrke <6/18 (0,33) og >6/60 (0,1)), Social blindhed (synsstyrke <6/60 (0,1) og >1/60 (0,02)), Praktisk blindhed (synsstyrke <1/60 (0,02)), og total blindhed (ingen lyssans uden projektion).

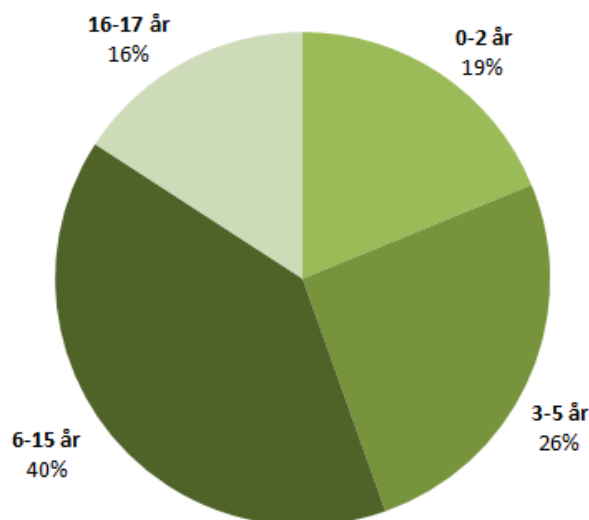
indsatser målrettet synsnedsættelser i praksis er højere end det opgjorte antal, se desuden afsnit 7. Metode.

Nedenfor beskrives karakteristika for de to målgruppekategorier børn og unge med alvorlig synsnedsættelse og børn og unge med sammensatte vanskeligheder yderligere.

2.1 BØRN OG UNGE MED ALVORLIG SYNSNEDSÆTTELSE

Kommunerne har vurderet at 49 børn og unge indgår under den centrale udmeldings delmålgruppe alvorlig synsnedsættelse. To femtedele af disse børn og unge er i aldersgruppen 6-15 år, det vil sige i den undervisningspligtige alder, se figur 1.

Figur 1: Børn og unge med alvorlig synsnedsættelse fordelt efter aldersintervaller i procent.

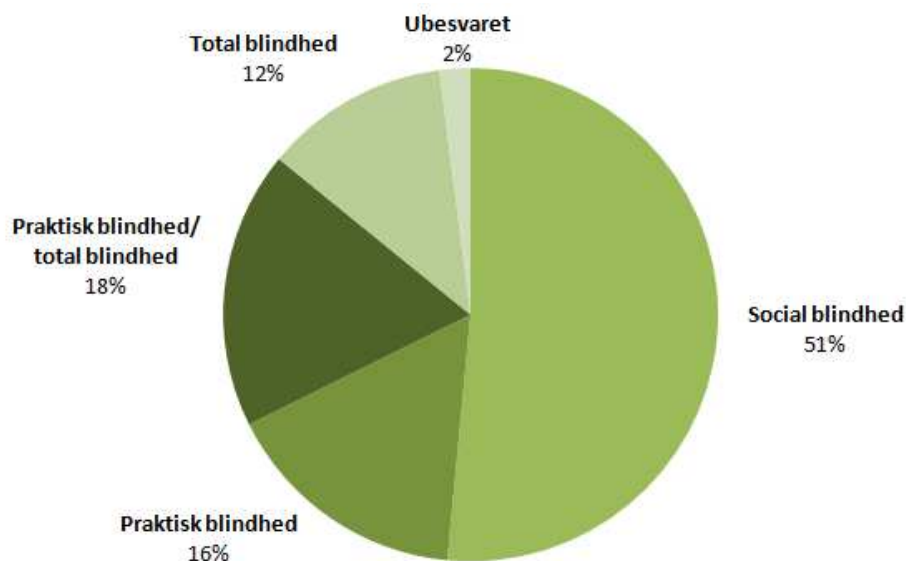

Kilde: Kommunale indberetninger i forbindelse med Socialstyrelsens centrale udmelding om børn og unge med alvorlig synsnedsættelse, Fælleskommunalt sekretariat, 2015.

Godt halvdelen af de 49 børn og unge, der indgår under delmålgruppen alvorlig synsnedsættelse, har kommunerne indmeldt med en synsstyrke svarende til synshandicapkatagorien⁵ social blindhed (synsstyrke $<6/60$ (0,1) og $>1/60$ (0,02)), jf. figur 2.

⁵ I Danmark opereres med følgende fire danske klassifikationer for synshandicap: Svagsynethed (synsstyrke $<6/18$ (0,33) og $>6/60$ (0,1)), Social blindhed (synsstyrke $<6/60$ (0,1) og $>1/60$ (0,02)), Praktisk blindhed (synsstyrke $<1/60$ (0,02)), og total blindhed (ingen lyssans uden projektion). Derudover anvendes i afrapporteringen en klassifikation med kombinationen praktisk blindhed/total blindhed. Årsagen hertil er, at det for nogle børn/unge kan være svært med tydelighed at udrede, hvilken kategori, deres synsnedsættelse, svarer til. Det har dog ikke nogen praktisk betydning i forhold til valg af tilbud, hvilken klassifikation barnet/den unge er omfattet af.

Figur 2: Børn og unge med alvorlig synsnedsettelse fordelt efter synshandicapkategori i procent.

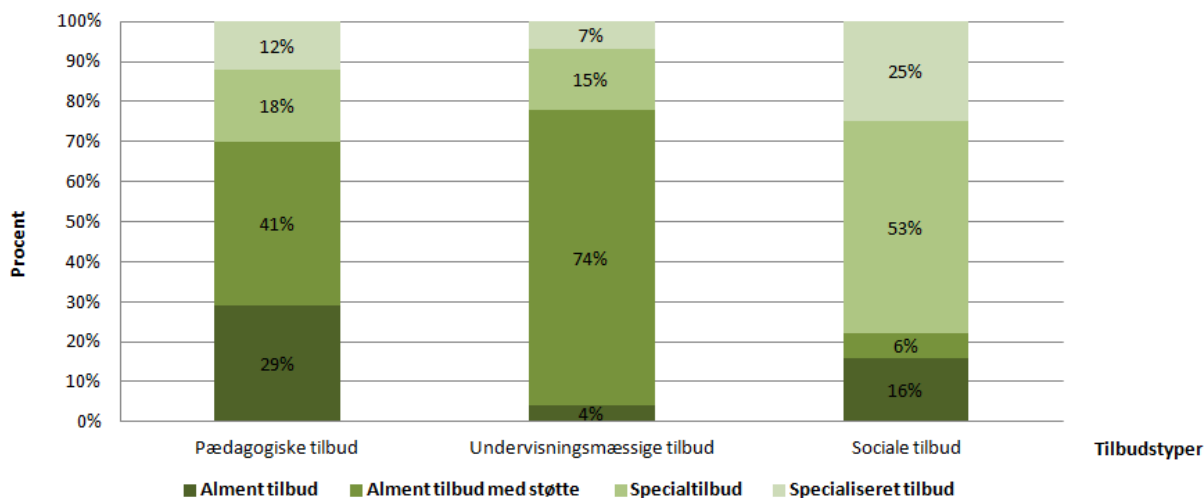

Kilde: Kommunale indberetninger i forbindelse med Socialstyrelsens centrale udmelding om børn og unge med alvorlig synsnedsettelse, Fælleskommunalt sekretariat, 2015.

Opgørelserne over delmålgruppen er differentieret efter, hvorvidt børnene og de unge modtager almene og/eller segregerede tilbud. For at øge muligheden for sammenligning på tværs af tilbud og kommuner tager differentieringen i hovedstadsregionen afsæt i følgende fire kategorier: Alment tilbud, Alment tilbud med støtte, Specialtilbud, Specialiseret tilbud (jf. metodeafsnittet bagerst) inden for tilbudstyperne pædagogiske, undervisningsmæssige og sociale tilbud.

Børn og unge med alvorlig synsnedsettelse modtager i overvejende grad pædagogiske og undervisningsmæssige tilbud i alment regi med eller uden støtte. Derimod modtages sociale tilbud i langt højere grad som specialtilbud eller specialiserede tilbud, jf. figur 3.

Figur 3: Børn og unge med alvorlig synsnedsettelse fordelt efter tilbudstyper og segregeringsniveau i procent

Kilde: Kommunale indberetninger i forbindelse med Socialstyrelsens centrale udmelding om børn og unge med alvorlig synsnedsettelse, Fælleskommunalt sekretariat, 2015.

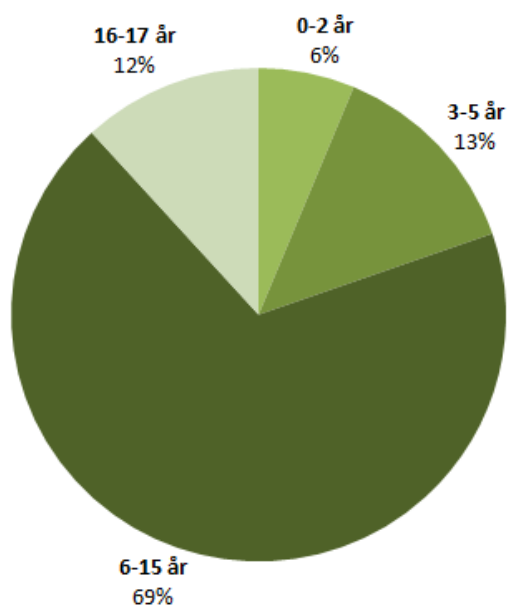

Forskellen mellem henholdsvis pædagogiske og undervisningsmæssige tilbud og sociale tilbud er dog ikke bemærkelsesværdigt, i og med kommunerne i de fleste tilfælde betragter iværksættelse af et socialt tilbud som en indsats under det specialiserede socialområde.

2.2 BØRN OG UNGE MED SAMMENSATTE VANSKELIGHEDER

Kommunerne har vurderet, at 127 børn og unge indgår under den centrale udmeldings delmålgruppe sammensatte vanskeligheder. Godt to tredjedele af disse børn og unge er i aldersgruppen 6-15 år, det vil sige i den undervisningspligtige alder, se figur 4.

Figur 4: Børn og unge med sammensatte vanskeligheder fordelt efter aldersintervaller i procent.

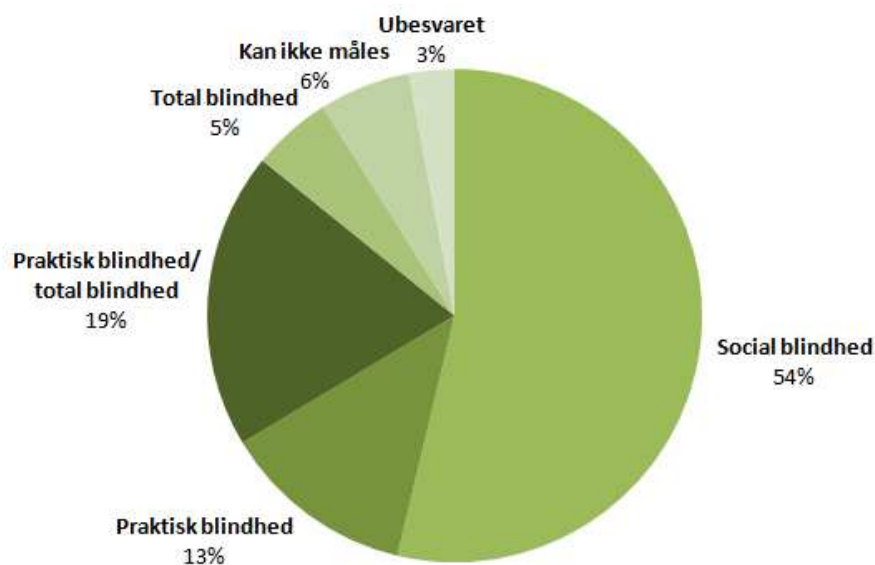

Kilde: Kommunale indberetninger i forbindelse med Socialstyrelsens centrale udmelding om børn og unge med alvorlig synsnedsettelse, Fælleskommunalt sekretariat, 2015.

Godt halvdelen af de 127 børn og unge, der indgår under delmålgruppen sammensatte vanskeligheder, har kommunerne indmeldt med en synsstyrke svarende til synshandicapkatagorien⁶ social blindhed (synsstyrke $<6/60$ (0,1) og $>1/60$ (0,02)), jf. figuren nedenfor.

⁶ I Danmark opereres med følgende fire danske klassifikationer for synshandicap: Svagsynethed (synsstyrke $<6/18$ (0,33) og $>6/60$ (0,1)), Social blindhed (synsstyrke $<6/60$ (0,1) og $>1/60$ (0,02)), Praktisk blindhed (synsstyrke $<1/60$ (0,02)), og total blindhed (ingen lyssans uden projektion). Derudover anvendes i afrapporteringen en klassifikation med kombinationen praktisk blindhed/total blindhed. Årsagen hertil er, at det for nogle børn/unge kan være svært med tydelighed at udrede, hvilken kategori, deres synsnedsettelse, svarer til. Det har dog ikke nogen praktisk betydning i forhold til valg af tilbud, hvilken klassifikation barnet/den unge er omfattet af.

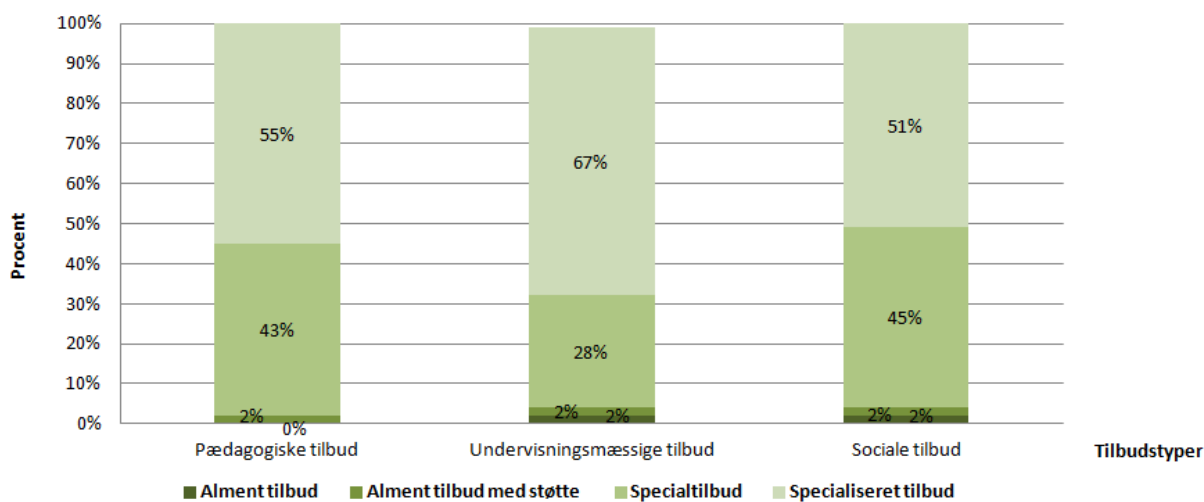
Figur 5: Børn og unge med sammensatte vanskeligheder fordelt efter synshandicapkategori i procent.

Kilde: Kommunale indberetninger i forbindelse med Socialstyrelsens centrale udmelding om børn og unge med alvorlig synsnedsettelse, Fælleskommunalt sekretariat, 2015.

Modsat børn og unge under delmålgruppen alvorlige synsnedsettelse, modtager børn og unge med sammensatte vanskeligheder i langt overvejende grad pædagogiske og undervisningsmæssige tilbud som specialtilbud eller specialiserede tilbud. Sociale tilbud modtages i lighed med børn og unge med alvorlig synsnedsettelse, hovedsageligt som specialtilbud og specialiserede tilbud, jf. figur 6.

Figur 6: Børn og unge med sammensatte vanskeligheder fordelt efter tilbudstyper og segregeringsniveau i procent

Kilde: Kommunale indberetninger i forbindelse med Socialstyrelsens centrale udmelding om børn og unge med alvorlig synsnedsettelse, Fælleskommunalt sekretariat, 2015.

Forskellen mellem segregeringsniveauet i pædagogiske og undervisningsmæssige tilbud for henholdsvis børn og unge med synsnedsettelse og børn og unge med sammensatte vanskeligheder er, ifølge kommunerne, ikke overraskende. Delmålgruppen sammensatte vanskeligheder har i udgangspunktet mere komplekse og multiple vanskeligheder, der i mange tilfælde betyder, at det dysfunktionelle aspekt bliver meget større, hvorfor barnets/den unges behov for støtte typisk bliver større.

3. HØJT SPECIALISEREDE INDSATSER OG TILBUD

Indledningsvis skal det understreges, at kommunernes indberetninger i forbindelse med nærværende centrale udmelding indeholder flere tilbud end dem, som er medtaget i afrapporteringen. Baggrunden herfor er, at det har været ønsket at præsentere de tilbud på synsområdet, som anvendes generelt. Det vil sige, hvor mere end to kommuner anvender tilbuddet.

Indberetningerne fra kommunerne i hovedstadsregionen viser, at kommunerne fortrinsvis anvender en afgrænset gruppe af højt specialiserede tilbud til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse og med sammensatte vanskeligheder.

Som det ses af tabel 2 nedenfor, anvender kommunerne i hovedstadsregionen tre kommunale tilbud inden for hovedstadsregionen og tre regionale tilbud i henholdsvis Region Hovedstaden og Region Sjælland. Det skal dog bemærkes, at Kommunikationscentret Bornholm vurderes i samme grad som de tre øvrige kommunikationscentre at leve op til Socialstyrelsens definition af højt specialiserede tilbud til målgruppen. Grundet kommunikationscentret særlige geografiske placering leverer centeret dog alene ydelser til Bornholms Regionskommune, hvorfor centeret ikke fremgår af oversigten nedenfor.

Tabel 2: Oversigt over de højt specialiserede tilbud, der anvendes af kommunerne i hovedstadsregionen

Tilbuddets navn	Driftsherre
Instituttet for Blinde og Svagsynede (IBOS) ⁷	Københavns Kommune (landsdækkende tilbud)
Center for Specialundervisning til Voksne (CSV)	Københavns Kommune
Kommunikationscentret Hillerød	Hillerød Kommune
Kommunikationscentret Region Hovedstaden	Region Hovedstaden
Kennedy Centret, Øjenklinikken	Region Hovedstaden
Synscenter Refsnæs ⁸	Region Sjælland (landsdækkende tilbud)

Kilde: Kommunale indberetninger i forbindelse med Socialstyrelsens centrale udmelding om børn og unge med alvorlig synsnedsettelse, Fælleskommunalt sekretariat, 2015.

Målgruppekompleksiteten medfører, at Socialstyrelsen har valgt en sondring mellem højt specialiserede indsatser til henholdsvis delmålgruppen børn og unge med en alvorlig synsnedsettelse samt delmålgruppen børn og unge med sammensatte vanskeligheder. Alle de seks ovenstående tilbud anvender kommunerne til begge delmålgrupper.

Som det ses af tabel 3 nedenfor er der derimod forskel på, hvilke tilbud kommunerne anvender til de to delmålgrupper, når der differentieres på indsatstyper. Der er således forskel på, hvilke tilbud kommunerne i hovedstadsregionen anvender til eksempelvis *levering* af teknologi, materiale m.v. og til at *understøtte* børnenes/de unges anvendelse af disse teknologier og materialer. Det generelle billede er, at udvikling og levering af teknologi, materialer, udbud af kurser samt vidensmiljøer er forankret på de højt specialiserede tilbud målrettet børn og unge med alvorlig synsnedsettelse og sammensatte vanskeligheder, mens selve understøttelsen af anvendelsen af eksempelvis materialer i enten specialtilbud eller almentilbud i mange tilfælde er et samarbejde mellem fagpersonale som pædagoger, lærere, talehørekonsulenter m.v. og synskonsulenter.

Den fordeling mellem indsatstyper og delindsatser, som tabel 3 viser, opleves i hovedstadsregionen som en hensigtsmæssig fordeling til både at sikre den nødvendige nærhed til kommuner og borgere samt

⁷ Tilbuddet er delvis finansieret som KaS-leverandør under VISO.

⁸ Tilbuddet er delvis finansieret som KaS-leverandør under VISO.

den nødvendige udvikling og viden på området. Nærhedsprincippet i sammenhæng med de specialiserede tilbud opleves således som en god model. Forankring af den synsfaglige viden hos de specialiserede tilbud opleves vigtig for at sikre vejledning lokalt til at understøtte den enkelte kommunes samlede prioritering af den synsfaglige indsats. Desuden opleves det væsentlig til at understøtte, vejlede og give supervision til det kommunale fagpersonale. Eksistensen af de højt specialiserede tilbud gør det således muligt at opretholde den synsfaglige specialistviden, som blandt andet psykologer, fysioterapeuter, ergoterapeuter og talehørepædagoger, der arbejder med målgruppen, trækker på i dag.

I tabellen nedenfor er tilbuddene oplyst i vilkårlig rækkefølge. VISO er indskrevet i oversigten, som selvstændig leverandør, i de tilfælde, hvor eksperter på andre områder end synsområdet, eksempelvis på psykiatriområdet, bliver inddraget i indsatsen. Desuden skal det bemærkes, at området, grundet ændringer i lovgivningen, er under omstrukturering, således at VISO har overtaget ansvaret for og den objektive finansiering til materiale og rådgivning. Det er endnu uklart, hvordan de højt specialiserede landsdækkende tilbud Synscenter Refsnæs og IBOS, der på disse områder er KaS-leverandører⁹ under VISO, på længere sigt vil blive berørt af disse ændringer.

Tablet 3: Oversigt over hvilke tilbud, kommunerne i hovedstadsregionen anvender til relevante indsats typer målrettet henholdsvis børn og unge med alvorlig synsnedsettelse og sammensatte vanskeligheder

Indsats typer	Delindsats (funktion)	Tilbud, som kommunerne anvender til børn og unge med <i>alvorlig synsnedsettelse</i>	Tilbud, som kommunerne anvender til børn og unge med <i>sammensatte vanskeligheder</i>
IT- /digitalunderstøttelse	<ul style="list-style-type: none"> - Leverer bl.a. hjælpemidler i form af teknologi, materialer samt besidder viden. - Understøtter og instruerer i anvendelsen af teknologi, materialer m.v. 	<ul style="list-style-type: none"> - IBOS. - Synscenter Refsnæs. - Synskonsulenter fra kommunikationscentrene. 	<ul style="list-style-type: none"> - IBOS. - Synscenter Refsnæs. - Synskonsulenter fra kommunikationscentrene.
Sproglig indsats	<ul style="list-style-type: none"> - Leverer bl.a. teknologi, materialer m.v. 	<ul style="list-style-type: none"> - IBOS (leverandør for SPS) - Synscenter Refsnæs (inkl. Biblus). - Nota. - Synskonsulenter fra kommunikationscentrene. 	<ul style="list-style-type: none"> - IBOS (leverandør for SPS). - Synscenter Refsnæs (inkl. Biblus). - Nota. - Synskonsulenter fra kommunikationscentrene.
	<ul style="list-style-type: none"> - Besidder viden og understøtter anvendelsen af teknologi, materialer, metoder m.v. 	<ul style="list-style-type: none"> - Synskonsulenter fra kommunikationscentrene. - Talehørekonsulenter i samarbejde med synskonsulenter. - Fagpersonale i specialdagtilbud-/skoler mv. i samarbejde med talehøre- og/eller synskonsulenter. 	<ul style="list-style-type: none"> - Synskonsulenter fra kommunikationscentrene. - Talehørekonsulenter i samarbejde med synskonsulenter. - Fagpersonale i specialdagtilbud-/skoler mv. i samarbejde med talehøre- og/eller synskonsulenter.

⁹ Leverandører, der leverer ydelser i forbindelse med koordineringen af specialrådgivningen (KaS) under VISO.

Indsatstyper	Delindsats (funktion)	Tilbud, som kommunerne anvender til børn og unge med <i>alvorlig synsnedsettelse</i>	Tilbud, som kommunerne anvender til børn og unge med <i>sammensatte vanskeligheder</i>
ADL, Orientering og Mobilityundervisning	<ul style="list-style-type: none"> - Leverer hjælpemidler i form af bl.a. teknologi, materialer, samt udbyder kurser og besidder særlig viden. - Understøtter anvendelsen af teknologi, materiale m.v. 	<ul style="list-style-type: none"> - IBOS. - Synscenter Refsnæs. - Synskonsulenter fra kommunikationscentrene. 	<ul style="list-style-type: none"> - IBOS. - Synscenter Refsnæs. - Synskonsulenter fra kommunikationscentrene.
Indsatser der fremmer læring	<ul style="list-style-type: none"> - Leverer bl.a. teknologi, materialer, samt udbyder kurser og besidder særlig viden. 	<ul style="list-style-type: none"> - IBOS. - Synscenter Refsnæs. - Synskonsulenter fra kommunikationscentrene. 	<ul style="list-style-type: none"> - IBOS. - Synscenter Refsnæs. - Synskonsulenter fra kommunikationscentrene.
	<ul style="list-style-type: none"> - Understøtter og vejleder om anvendelsen af teknologi, materialer m.v. 	<ul style="list-style-type: none"> - Synskonsulenter fra kommunikationscentrene. 	<ul style="list-style-type: none"> - Synskonsulenter fra kommunikationscentrene. - Specialtilbud med særlig viden om målgruppen som Geelsgårdskolen, Kirkebækskolen, Børnehuset Troldmosen.
Udredning	<ul style="list-style-type: none"> - Nyudredning og løbende udredning og afprøvning af det funktionelle syn og muligheder for kompenserende indsatser. 	<ul style="list-style-type: none"> - IBOS. - Kennedy Centret. - Synscenter Refsnæs. - Synskonsulenter fra kommunikationscentrene. 	<ul style="list-style-type: none"> - IBOS. - Kennedy Centret. - Synscenter Refsnæs. - Synskonsulenter fra kommunikationscentrene. - Øjenklinikken, Glostrup Hospital. - Region Hovedstadens børne- og unge psykiatri. - VISO.
Specialrådgivning vedr. inklusion	<ul style="list-style-type: none"> - Rådgivning til fagpersonale og forældre. 	<ul style="list-style-type: none"> - IBOS. - Synscenter Refsnæs. - Synskonsulenter fra kommunikationscentrene. 	<ul style="list-style-type: none"> - IBOS. - Synscenter Refsnæs. - Synskonsulenter fra kommunikationscentrene.
Undervisningsmateriale	<ul style="list-style-type: none"> - Leverer undervisningsmateriale i forbindelse med undervisningspligten fx forstørrede billeder og tekster på papirformat/skærme, taktilt materiale, lydfiler. 	<ul style="list-style-type: none"> - Synscenter Refsnæs (inkl. Biblus). - Nota. 	<ul style="list-style-type: none"> - Synscenter Refsnæs (inkl. Biblus). - Nota.
	<ul style="list-style-type: none"> - Leverer øvrigt materiale målrettet skoleundervisning. 	<ul style="list-style-type: none"> - Synskonsulenter fra kommunikationscentrene. 	<ul style="list-style-type: none"> - Synskonsulenter fra kommunikationscentrene.
	<ul style="list-style-type: none"> - Understøtter og vejleder om anvendelsen af materialer m.v. 	<ul style="list-style-type: none"> - Synskonsulenter fra kommunikationscentrene. 	<ul style="list-style-type: none"> - Synskonsulenter fra kommunikationscentrene.
Specialundervisning +9 timer/uge i almen skole	<ul style="list-style-type: none"> - Vurdering af behov for støtte. - Understøtter anvendelsen af tekniske hjælpemidler. - Vejledning til fagpersonale. 	<ul style="list-style-type: none"> - Synskonsulenter fra kommunikationscentrene. - Synscenter Refsnæs. - Fagpersonale i alment regi i samarbejde med synskonsulent. 	<ul style="list-style-type: none"> - Synskonsulenter fra kommunikationscentrene. - Synscenter Refsnæs. - Fagpersonale i alment regi i samarbejde med synskonsulent.

Indsatstyper	Delindsats (funktion)	Tilbud, som kommunerne anvender til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse	Tilbud, som kommunerne anvender til børn og unge med sammensatte vanskeligheder
Specialundervisning i specialklasser eller specialskoler	<ul style="list-style-type: none"> - Vejledning til fagpersonale. - Specialskoler/klasser med særlig viden om målgruppen. 	<ul style="list-style-type: none"> - Synskonsulenter fra kommunikationscentrene. - Synscenter Refsnæs. 	<ul style="list-style-type: none"> - Synskonsulenter fra kommunikationscentrene. - Synscenter Refsnæs. - Specialskoler med særlig viden om målgruppe som Kirkebækskolen og Geelsgårdskolen.
Punktundervisning	<ul style="list-style-type: none"> - Introduktion og opfølgning i anvendelse af punktmaskine. 	<ul style="list-style-type: none"> - IBOS. - Synscenter Refsnæs. - Synskonsulenter fra kommunikationscentrene. 	<ul style="list-style-type: none"> - IBOS. - Synscenter Refsnæs. - Synskonsulenter fra kommunikationscentrene.
Alternativ kommunikation	<ul style="list-style-type: none"> - Udredning af behov for kompenserende tiltag. - Bistand i forbindelse med overgang til ungdomsuddannelse. 	<p><i>[ikke relevant for målgruppe]</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Synskonsulenter fra kommunikationscentrene. - Synscenter Refsnæs. - VISO. - Specialskoler med særlig viden om målgruppe som Kirkebækskolen og Geelsgårdskolen. - Øvrige relevante eksperter.
Psykologvurderinger	<ul style="list-style-type: none"> - Skoleparathedssøgelse. - Øvrige psykologiske udredninger hvor synsfaglig viden er nødvendig. 	<ul style="list-style-type: none"> - IBOS. - Synscenter Refsnæs. - VISO via leverandører. 	<ul style="list-style-type: none"> - IBOS. - Synscenter Refsnæs. - VISO via leverandører. - Børneklubben.
Botilbud	<ul style="list-style-type: none"> - Døgnophold. - Vejledning/rådgivning til fagpersonale. 	<p><i>[vurderes sjældent relevant til denne målgruppe]</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - IBOS. - Synscenter Refsnæs. 	<ul style="list-style-type: none"> - IBOS. - Synscenter Refsnæs. - Eksisterende botilbud med bistand fra synskonsulenter fra kommunikationscentrene.
Aflastningstilbud	<ul style="list-style-type: none"> - Aflastningsophold. - Vejledning/rådgivning til fagpersonale. 	<p><i>[vurderes sjældent relevant til denne målgruppe]</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Synscenter Refsnæs. 	<ul style="list-style-type: none"> - Synscenter Refsnæs. - Eksisterende aflastningstilbud med bistand fra synskonsulenter fra kommunikationscentrene.

Indsatstyper	Delindsats (funktion)	Tilbud, som kommunerne anvender til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse	Tilbud, som kommunerne anvender til børn og unge med sammensatte vanskeligheder
Andet	Eksempelvis: - Vejledning og rådgivning i forhold til den unge, uddannelsesstedet og UU. - Tovholder og koordinator i forhold til en helhedsindsats. - Følgeordning. - Overgange.	- PPR-psykologer. - Synskonsulenter fra kommunikationscentre.	- PPR-psykologer. - Særlig specialpædagogisk bistand til almen dagtilbud i småbørnsalderen (førskoleområdet). - Fysio- og ergoterapeuter. - Post-folkeskole, ungdomsuddannelser. - Ledsageordning 15+ (kommune med rådgivning fra synskonsulenter fra kommunikationscentre). - Synskonsulenter fra kommunikationscentre.

Kilde: Kommunale indberetninger i forbindelse med Socialstyrelsens centrale udmelding om børn og unge med alvorlig synsnedsettelse, Fælleskommunalt sekretariat, 2015.

4. SAMARBEJDSAFTALER

Formaliserede samarbejdsaftaler forstås i hovedstadsregionens afrapportering som generelle aftaler, der ikke vedrører konkrete, individuelle aftaler i forhold til specifikke borgere. De generelle aftaler kan eksempelvis være abonnementsaftaler eller samarbejder, hvor kommunerne forpligter sig på at anvende bestemte tilbud.

Det generelle billede blandt kommunerne i hovedstadsregionen er, at der gennemgående ikke er indgået formaliserede generelle samarbejdsaftaler af den karakter, der forpligter kommunerne i at anvende et bestemt tilbud.

Derimod har mange kommuner i hovedstadsregionen indgået aftaler om samarbejde omkring målgruppen både kommuner imellem, imellem kommuner og region, samt imellem kommuner og tilbud. Derudover kan der også konstateres samarbejdskonstellationer tilbud imellem. Generelt vurderes det, at det samarbejde, som var etableret mellem kommuner og tilbud før kommunalreformen, er fortsat og udbygget efter reformen.

Nedenfor er oplyst eksempler på aftaler om samarbejde, som **kommunerne** har indgået både i forbindelse med børn og unge med henholdsvis alvorlig synsnedsettelse og sammensatte vanskeligheder:

- Aftaler om samarbejde med kommunikationscentre/synskonsulenter, der eksempelvis omfatter følgende typer vejledning og rådgivning:
  - Samarbejde mellem PPR og synskonsulenterne på kommunikationscentre i forbindelse med årlige opfølgninger og revisitationer efter Folkeskoleloven.

- Specifik vejledning med afsæt i de øjenlægefaglige oplysninger, rådgivning om synsnedsettelsen i forhold til uddannelse, erhvervsvalg, bolig, fritidsmuligheder og særlige muligheder som følgeordning, koordination ved overgange til folkeskole og ungdomsuddannelse.
  - Specialrådgivning til kommunale sagsbehandlere og andre professionelle om eksempelvis synsmæssige forhold, det funktionelle syn, konsekvenser af synsnedsettelsen og forslag til kompensationsmuligheder.
  - Udredning af behov, afprøvning og instruktion til hjælpemidler, behov for belysning samt praktisk hjælp.
  - Udredning af behov for specialundervisning i ADL, mobility m.v.
  - Medvirker ved synsprøver, afprøvning og instruktion i brugen af bevilligede optiske og teknologiske hjælpemidler.
  - Rådgivning til familien og personlig vejledning til pågældende med henblik på støtte til at forstå egen situation, på det mere personlige udviklingsmæssige plan.
- Aftaler om samarbejde med konkrete øjenlægeklinikker/-afdelinger typisk i forhold til øjenlægefaglig udredning.
  - Aftaler om samarbejde med Institut for Blinde og Svagsynede (IBOS).
  - Aftale om samarbejde mellem alle 29 kommuner og Region Hovedstaden via KKR Hovedstadens rammeaftale for det specialiserede socialområde, der bidrager til tværgående koordination af området. KKR Hovedstaden og hovedstadsregionens rammeaftale for det specialiserede socialområde og specialundervisning er henholdsvis et forum for og redskab til koordination af forsyningen på området. Hovedstadsregionens rammeaftale omfatter en særlig samarbejdsmodel¹⁰, til understøttelse af tilbud i hovedstadsregionen, der er defineret som højt specialiserede tilbud. Formålet hermed er at give tilbuddene en særlig tværkommunal opmærksomhed og hermed sikre, at de mest specialiserede kompetencer i disse tilbud bevares og udvikles. Som led heri bliver alle tilbud omfattet af hovedstadsregionens udviklingsstrategi løbende fulgt og vurderet af en særligt nedsat task force. I udgangspunktet er specialundervisning til børn og unge ikke omfattet af rammeaftalen, hvorfor det primært er de lands- og landsdelsdækkende tilbud på dette område, der er genstand for koordination i rammeaftaleregi.
  - Aftale om samarbejde mellem blandt andet kommunernes PPR'er i de seks netværk, som hovedstadsregionens kommuner samarbejder i.
    - Helsingør, Fredensborg og Hørsholm Kommuner.
    - Gribskov, Halsnæs, Hillerød og Frederikssund Kommuner.
    - Allerød, Egedal og Furesø Kommuner

---

¹⁰ Siden Rammeaftale 2014 har kommunerne i hovedstadsregionen og Region Hovedstaden defineret en delmængde af de højt specialiserede tilbud, der er omfattet af Udviklingsstrategien, som værende de mest specialiserede tilbud inden for det specialiserede socialområde. Formålet hermed er, at give disse tilbud en særlig tværkommunal opmærksomhed, og hermed sikre, at de mest specialiserede kompetencer i disse tilbud bevares og udvikles. Modellen kaldes Nødbremsemodellen, og rummer en række procedurer og tiltag omkring løbende revurderinger og giver mulighed for at igangværksætte særlige fælleskommunale tiltag, såfremt et af de mest specialiserede tilbud bliver truet af lukning, jf. Hovedstadsregionens Udviklingsstrategi og Styringsaftale 2016.

- Ballerup, Frederiksberg, Gentofte, Gladsaxe, Herlev, Lyngby – Taarbæk og Rudersdal Kommuner.
- Høje-Taastrup, Albertslund, Glostrup, Hvidovre, Rødovre, Tårnby-Dragør, Bornholm og Ishøj-Vallensbæk Kommuner.
- Københavns Kommune.

Nedenfor er desuden oplyst eksempler på aftaler om samarbejde **mellem tilbud** målrettet børn og unge med alvorlig synsnedsettelse og sammensatte vanskeligheder:

- Aftaler om samarbejde mellem kommunikationscentrene inden for regionen, det vil sige Kommunikationscenter Region Hovedstaden, Kommunikationscentret Hillerød, Kommunikationscentret Bornholms Regionskommune og Center for Specialundervisning for Voksne (CSV, Københavns Kommune).
- Aftaler om samarbejde mellem Synscenter Refsnæs og kommunikationscentrene i hovedstadsregionen. Denne aftale trækker kommunerne i regionen indirekte på via synskonsulenterne.
- Aftaler om sparring via netværksmøder (typisk landsdækkende) for synskonsulenter med samme speciale, det vil sige 1) småbørn, 2) børn med sammensatte vanskeligheder, 3) skolebørn i almen folkeskole og 4) unge.
- Aftaler om samarbejdet på lederniveau i DTHS¹¹.

5. UDFORDRINGER

Kommunerne i hovedstadsregionen og Region Hovedstaden oplever gennemgående overensstemmelse mellem udbuddet af højt specialiserede indsatser og tilbud til børn og unge med alvorlige synsnedsettelse samt til børn og unge med sammensatte vanskeligheder og kommunernes behov herfor. Dette gælder både udbuddet af pladser (kapaciteten) og de konkrete indsatser (indhold og faglighed).

Kommunerne og Region Hovedstaden er dog enige om, at der er en række områder, der i forskellig grad kan forbedres. Nogle af disse områder opleves at være relevante for at sikre, at målgruppen kan imødekommes endnu bedre og at forbedre kommunernes mulighed for at matche barnet/den unge med de tilbud, der vurderes mest hensigtsmæssige for pågældende. Andre områder opleves relevante for at sikre forsyningen af økonomisk og fagligt bæredygtige tilbud til målgruppen i fremtiden. Dog skal det bemærkes, at disse områder ikke på nuværende tidspunkt opleves at stille området i akutte problemstillinger, men at de i forskellig grad giver anledning til handling.

Områderne er samlet under overskrifterne: 1) det synsfaglige miljø, 2) sammenhæng mellem efterspørgsel og udbud samt 3) rammerne på området.

---

¹¹ DTHS er en landsdækkende sammenslutning for ledere af tilbud, der arbejder med rehabilitering af borgere med tale- høre- og synsvanskeligheder.

*Følgende vurderes at kunne udfordre **det synsfaglige miljø** i hele landet:*

- Udviklingen af teknologiske synskompenserende programmer går hurtigt. Samtidig er teknologien langt mere visuel end tidligere, hvilket medvirker, at brugerfladerne typisk forekommer mere komplekse for borgere med synshandicap. Det stiller nye og større krav til tilbuddenes viden om og kompetencer til at omsætte den nye teknologi til borgere med alvorlig synsnedsettelse.

Det er således nødvendigt for de specialiserede tilbud hver især at afsætte faste ressourcer til at følge med på området og konstant holde sig ajour med nyeste teknologi, nyeste viden om hvordan teknologien bedst muligt omsættes til stærkt svagtsynede, nyeste forskning og metoder på området m.v. samt til at udvikle området. Det vurderes dog langt mere hensigtsmæssigt set ud fra et ressourcemæssigt, økonomisk og effektivitetsmæssigt perspektiv, hvis der afsættes centrale ressourcer til de allermest specialiserede kompenserende teknologier.

- I forlængelse heraf opleves det som en udfordring, at sikre efter-/videreuddannelsesmuligheder for synskonsulenter på et tilstrækkeligt højt niveau og med tilstrækkelig høj kvalitet. Synskonsulent-faggruppen er ikke baseret på en selvstændig grunduddannelse, men alene på efter-/videreuddannelse af fagpersonale eksempelvis lærere. Således er efter-/videreuddannelsesmulighederne afgørende for at sikre en højt specialiseret indsats for børn og unge med alvorlig synsnedsettelse.

*Følgende vurderes at kunne udfordre en fortsat **sammenhæng mellem efterspørgsel og udbud af ydelser:***

- Der opleves en uklarhed i arbejdsdeling mellem kommunikationscentre i hovedstadsregionen og Synscenter Refnæs. Det kan være svært for den enkelte kommune at skabe og opretholde et tilstrækkeligt overblik over, hvilke højt specialiserede indsatser der er tilgængelige på hvilke tilbud. Dette kan være en hindring for, hvordan og i hvilken grad kommunerne anvender tilbudsviften.
- På nogle af de højt specialiserede tilbud oplever kommunerne, at tilbuddene udbyder indsatser, som ikke nødvendigvis imødekommer den bevægelse og udvikling, der de seneste år har været i forhold til den kommunale praksis omkring inklusion, mindst indgribende foranstaltninger i nærmiljøet m.v., den teknologiske udvikling på området samt målgruppens udvikling. Af hensyn til borgerne er det i denne sammenhæng vigtigt, at tilbuddene er fleksible, omstillingsparate og imødekommende i forhold til eksempelvis tilpasning af ydelser. Dette for på bedste vis at kunne understøtte den teknologiske udvikling, at kunne tilbyde udgående ydelser tættere på borgerne, og i et vist omfang kunne skalere længde og indhold i indsatser, kurser m.v. Kommunerne oplever, at flere af tilbuddene i de seneste år er blevet rigtig gode til at gå i dialog med kommunerne med henblik på at imødekomme behovene, men der opleves fortsat et udviklingspotentiale på området.
- Derudover oplever kommunerne i nogle grad uoverensstemmelse mellem udbuddet af øjenlægefaglige, specialoptiske og psykologfaglige kompetencer og efterspørgslen efter disse til

børn og unge med alvorlig synsnedsettelse. Dette opleves blandt andet via øgede ventetider på udredninger og vejledning.

Synsområdet er baseret på en tretrinsmodel, hvor en medicinsk og optisk undersøgelse ligger til grund for tilrettelæggelsen af en målrettet pædagogisk indsats. Kommunerne udtrykker bekymring for, hvorvidt denne model i tilstrækkelig grad kan opretholdes i fremtiden, da det efter fusionen mellem Kennedy Centerets Øjenklinik og Glostrup Hospital (Region Hovedstaden) er konstateret, at der er færre øjenlæger til rådighed. Såfremt det nære samarbejde mellem øjenlæge, specialoptiker og synskonsulent ikke kan fastholdes, kan konsekvensen, ifølge kommunerne, blive, at de pædagogiske indsatser ikke i samme grad kan tilrettelægges med afsæt i en faglig specialistviden og således målrettes i overensstemmelse med barnets/den unges mekaniske øjes funktion og den aktuelt bedste og nødvendige optiske korrektion.

- Endelig oplever flere kommuner det mere vanskeligt end tidligere at få udarbejdet særlige materialer til målgruppen. Herunder opleves blandt andet længere ventetider, mindre fleksibilitet og svingende kvalitet omkring materialeproduktionen. Dette opleves at udfordre muligheden for tilrettelæggelse af den bedste og mest målrettede indsats for nogle af børnene og de unge med alvorlig synsnedsettelse.

Følgende rammer på området vurderes at udfordre lige muligheder for borgerne:

- Kommunerne oplever, at lovgivningen på området i nogen grad begrænser muligheden for at give børn og unge med alvorlig synsnedsettelse samme muligheder som øvrige børn og unge.

Blandt andet opleves det, at lovgivningen ikke umiddelbart rummer mulighed for specialpædagogisk støtte som eksempelvis synskonsulentbistand til de unge, som får deres ungdomsuddannelse i STU-regi (Særligt tilrettelagt Ungdomsuddannelse).

Derudover opleves lovgivningen på området at begrænse muligheden for, at børn og unge med alvorlig synsnedsettelse kan modtage målrettede efterskoletilbud. Såfremt forældrene til et barn eller en ung med alvorlig synsnedsettelse ikke selv kan finansiere et specialiseret efterskoleophold til barnet/den unge, er kommunernes eneste lovgivningsmæssige mulighed for at bevillige et ophold, at forældrene indvilliger i en anbringelse udenfor hjemmet. Dette bryder både med udviklingen inden for den kommunale praksis som følge af Anbringelsesreformen og Barnets Reform, hvor kommunerne i udgangspunktet skal iværksætte den mindst indgribende indsats over for et barn/ung og dennes familie, ligesom det for mange forældre opleves som et svært og ofte uacceptabelt stort skridt at skulle indvillige i en anbringelse af sit barn uden for hjemmet.

- Endelig opleves det som en udfordring i forhold til en optimal udnyttelse af tilbudsviften, at der er manglende klarhed over rammerne omkring, hvilke krav der stilles til højt specialiserede tilbud. Herunder opleves det uklart, hvilken rolle VISO skal have på synsområdet, samt hvad sammenhængen er mellem de ydelser, som VISO kan levere, og de ydelser, som de øvrige specialiserede tilbud udbyder.

6. TILRETTELÆGGELSE OG KOORDINATION

Kommunernes tilrettelæggelse af indsatserne på det specialiserede socialområde og specialundervisningsområdet har gennem de seneste år været præget af de bevægelser og omlægninger, der er et udløb af intentionerne med Kommunalreformen, Barnets Reform, kommunernes overtagelse af ansvaret for det specialiserede socialområde og specialundervisningsområdet samt den teknologiske udvikling. Bevægelserne er gået i retning af et paradigmeskift på området, hvor der gøres op med tidligere tiders kulturer, traditioner og måder at tilrettelægge indsatserne på, og som blandt andet omfatter indsatser i nærmiljøet, inklusion i normalområdet og forebyggelse. Denne bevægelse har også betydet, at kommunerne i dag selv løser de mere almindelige opgaver, og at det i overvejende grad er de mere komplekse og specialiserede opgaver som tilbuddene løser. Dette har medført, at opgaverne hos de højt specialiserede tilbud gennem årene har ændret karakter og i mange tilfælde er blevet langt mere kompleks.

Overordnet er de højt specialiserede tilbud til målgruppen, der er beliggende i hovedstadsregionen, i dag velfungerende tilbud både set fra et fagligt og økonomisk perspektiv. Således oplever tilbuddene på nuværende tidspunkt ikke akutte problemstillinger i forhold til at kunne levere en højt specialiseret indsats. Der bør dog være en fastholdt opmærksomhed på, hvordan der også i fremtiden kan sikres fagligt robuste tilbud til målgruppen

I hovedstadsregionen er indsatserne organiseret således, at den synsfaglige specialistviden er forankret hos de højt specialiserede tilbud, og hvor anvendelsen af denne viden typisk finder sted i samarbejde mellem synskonsulenter og medarbejdere i specialtilbud og almentilbud. Denne organisering vurderes at være optimal i forhold til at sikre vidensindsamling og –deling på et højt niveau samt at understøtte indsatserne tæt på børnene og de unge. Med den nuværende geografiske fordeling af de højt specialiserede tilbud i regionen opleves det muligt at imødekomme nærhedsprincippet, hvor der blandt synskonsulenterne er et godt samarbejde og lokalkendskab til kommuner, dagtilbud og skoler. Der er således også et behov for et fastholdt fokus på at sikre en organisering af indsatserne i fremtiden, der fortsat kan imødekomme dette.

Ingen af de udfordrende områder, der beskrives i afsnit 5, vurderes på nuværende tidspunkt at stille området i umiddelbart akutte problemstillinger, men de lægger i forskellig grad op til handling for at sikre forsyningen i fremtiden samt for at sikre, at målgruppen kan imødekommes endnu bedre. Nogle af de udfordrende områder adresseres primært til koordination og tiltag fra centralt hold, mens andre i højere grad skal imødekommes lokalt og i et samarbejde mellem kommuner, region og tilbud.

Nedenfor beskrives de områder, hvor hovedstadsregionen oplever et behov for at rette fokus for at fremtidssikre og forbedre området. Områderne er samlet under overskrifterne: 1) det synsfaglige miljø, 2) sammenhæng mellem efterspørgsel og udbud samt 3) rammerne på området.

*For at styrke **det synsfaglige miljø** i hele landet vurderer kommunerne og Region Hovedstaden, at der bør være fokus på følgende områder:*

- At der fra centralt hold er en øget opmærksomhed på at sikre systematisk erfarings- og vidensopsamling, udvikling, forskning og formidling af forskningsresultater på området. Der efterspørges en landsdækkende koordination af et synsfagligt vidensmiljø eksempelvis forankret i centralt regi, der sikrer løbende synsfaglig forskning på området samt opdatering og formidling af ny viden, metoder og teknologi på internationalt plan. Et landsdækkende synsfagligt

vidensmiljø vurderes at være den mest hensigtsmæssige og effektive måde at sikre implementeringen af ny viden og således sikre den nødvendige opkvalificering af de højt specialiserede tilbud. Det understreges dog, at det er af væsentlig betydning, at vidensmiljøet har tæt tilknytning til praksis.

I forlængelse heraf opfordres der til, at der fortsat foregår sparring mellem tilbuddene af lignede ydelser på tværs af landet eksempelvis via netværksmøder for synskonsulenter med samme speciale og ved landsdækkende samarbejde på lederniveau. Dette med henblik på, at medarbejdere med specialiserede kompetencer kan inspirere, vidensdele og udvikle hinanden på et fortsat højt niveau. Sådanne sparringsfora kunne med fordel kobles til et landsdækkende vidensmiljø.

- At der fra centralt hold er en øget opmærksomhed på at sikre synsfaglig uddannelse og efter-/videreuddannelse til synskonsulenter på et tilstrækkeligt højt niveau. Samtidig opfordres de højt specialiserede tilbud til fortsat at samarbejde om uddannelse.
- At der fra centralt hold såvel som hos kommunerne og tilbuddene er en øget opmærksomhed på at sikre, at viden og erfaringer hos de højt specialiserede tilbud implementeres i såvel almen- som specialtilbud, således at der mere offensivt sikres et vidensflow ud til kommunerne. Et landsdækkende synsfagligt vidensmiljø kunne eksempelvis bidrage med at målrette vidensdeling, temadage og kurser til kommunale medarbejdere, der har brug for særlig indsigt på området, således at matchning mellem barn/ung og tilbud bliver bedst muligt. Derudover bør både kommuner og tilbud have øget opmærksomhed på, at fagpersonale trækker på den specialiserede viden, således at personalet klædes på til at arbejde kvalificeret med de behov, et barn/en ung med alvorlig synsnedsettelse har, og de redskaber/materialer, som pågældende tildeles.

*For at sikre en fortsat **sammenhæng mellem efterspørgsel og udbud** af ydelser vurderer kommunerne og Region Hovedstaden, at der bør være fokus på følgende områder:*

- At samarbejdet mellem alle de 29 kommuner og Region Hovedstaden i regi af hovedstadsregionens Rammeaftale for det specialiserede socialområde og specialundervisning fortsat vil have fokus på de mest specialiserede tilbud samt at sikre økonomisk og fagligt bæredygtige tilbud på det specialiserede socialområde.
- At der fortsat vil være fokus på kommunikationsområdet i hovedstadsregionen. Kommunikationsområdet generelt set har haft en særlig opmærksomhed i hovedstadsregionen de seneste år. Driftsherrerne for tre af de kommunikationscentre, der er beliggende i hovedstadsregionen¹² (Region Hovedstaden, Hillerød og Københavns Kommuner) og KKR Hovedstadens Embedsmandsudvalg for Socialområdet og Specialundervisning har i den forbindelse besluttet at drøfte en reorganisering af området. Dette med henblik på at fremtidssikre kommunikationsområdet i hovedstaden, herunder at sikre følgende hensyn:

---

¹² Kommunikationscenteret i Bornholms Regionskommune vil i udgangspunktet ikke blive berørt heraf, idet reorganiseringen alene omfatter Kommunikationscentret Hillerød, Kommunikationscentret Region Hovedstaden og Center for Specialundervisning for Voksne (CSV, Københavns Kommune).

- Forsyningsikkerheden i hovedstadsregionen på kommunikationsområdet.
  - Faglige og økonomisk bæredygtige kommunikationscentre i hovedstadsregionen.
  - Fagligt robuste kommunikationscentre, der kan opretholde og udvikle højt specialiserede kompetencer og indsatser med høj kvalitet, herunder faglige vidensmiljøer.
- At der på nationalt plan defineres en klar rollefordeling mellem kommunikationscentrene og Synscenter Refsnæs, herunder hvilke ydelser, kompetencer m.v. disse parter bedst varetager. Dette vurderes at kunne understøtte en bedre tilrettelæggelse og udnyttelse af tilbudsviften, der kan bidrage til at sikre økonomisk og fagligt bæredygtige tilbud i fremtiden.
  - At de højt specialiserede tilbud fastholder fokus på at tilpasse tilrettelæggelsen og udbuddet af ydelser til udviklingen inden for den kommunale praksis og inden for målgruppens behov, sideløbende med at fagligheden fastholdes. Tilbuddene bør således være omstillingsparate og fleksible og inden for rammerne af høj faglighed tænke i andre baner for på bedste vis at imødekomme behovene hos den enkelte borger, fagpersonale og den kommunale myndighed.

I den forbindelse opfordres de højt specialiserede tilbud til fortsat at have opmærksomhed på at sikre en løbende og systematisk dialog med kommunerne med henblik på tilpasning af tilbudsviften.

Særligt efterspørges der øget dialog med Synscenter Refsnæs. Dette skyldes, at Synscenter Refsnæs, som hovedstadsregionen anvender som højt specialiserede tilbud til målgruppen, er beliggende i Region Sjælland, og derfor, som udgangspunkt, ikke er omfattet af koordineringen i KKR Hovedstaden og Hovedstadsregionens Rammeaftale for det specialiserede socialområde og specialundervisning.

- At der fra centralt hold er en særlig opmærksomhed på konsekvenserne af de organisatoriske ændringer på området, der blandt andet omfatter Kennedy Centerets øjenklinik. Herunder i hvilken grad disse ændringer har betydningen for sammenhængen mellem udbuddet af og efterspørgslen efter øjenlægefaglige, specialoptiske og psykologfaglige kompetencer inden for børneområdet. Da de hyppigste diagnoser på børneområdet adskiller sig fra voksenområdet, hvor det typisk er aldersrelaterede øjensygdomme, er den særlige viden, der er opsamlet om synsnedsettelse på børneområdet helt væsentlig.

*For at **rammerne på området** på bedste vis understøtter lige muligheder for borgerne, vurderer kommunerne og Region Hovedstaden, at der bør være fokus på følgende områder:*

- At lovgivningen revideres med henblik på bedst muligt at understøtte lige muligheder for borgerne, herunder især lovgivningen vedrørende specialpædagogisk støtte til unge på STU-uddannelser samt lovgivningen vedrørende bevilling af specialiseret efterskoleophold.
- At der er øget opmærksomhed fra centralt hold på at skabe rammer for området, der kan bidrage til tydelige krav og forventninger til de højt specialiserede tilbud på området, herunder afklaring af snitflader mellem VISO og de højt specialiserede tilbud. Dette vurderes i højere grad at kunne understøtte en ensartet kvalitet og specialiseringsgrad, ligesom det vurderes at kunne

bidrage til, at de kommunale myndigheder i højere grad kan stille krav til tilbuddene, og kan udnytte tilbudsviften målrettet.

7. METODE

Afrapporteringen er baseret på kommunale indberetninger fra alle hovedstadsregionens 29 kommuner samt drøftelser i en særlig nedsat faglig referencegruppe med repræsentanter fra kommunerne, tilbud og Region Hovedstaden.

De kommunale indberetninger består af besvarelser af et spørgeskema med samlet set 13 spørgsmål fordelt på fire spørgsmål med afkrydsningsfelter og ni spørgsmål med fritekstfelter. Spørgsmålene er inden for følgende temaer: målgruppen, højt specialiserede indsatser og tilbud, udfordringer på området og tilrettelæggelse. Derudover var spørgsmål vedrørende målgruppen suppleret med et bilag med en oversigt over de børn og unge inden for målgruppen, som pågældende kommune på indberetningstidspunktet var handlekommune for. Formålet med bilaget var at støtte kommunerne i besvarelsen vedrørende målgruppen med henblik på at sikre mest valide data herom. Oversigten i bilaget var forudfyldt af synskonsulenter på de kommunikationscentre, som kommunerne typisk anvender i forbindelse med målgruppen. Denne tilgang blev anvendt efter kyndig vejledning fra den faglige referencegruppe, der vurderede, at dette ville give det bedste afsæt for en valid besvarelse.

Afrapporteringen er baseret på en svarprocent på spørgeskemaerne på 100, dog med varierende kvalitet i besvarelsene, således at nogle besvarelser er mangelfulde i beskrivelserne af anvendte tilbud, udfordringer m.v. Nogle kommunerne har givet udtryk for, at de har oplevet det vanskeligt at besvare spørgsmålene. Årsagen hertil skal blandt andet findes i, at i og med volumen af målgruppen er lille har mange kommuner helt eller delvist uddelegeret ansvaret for indsatserne til målgruppen til synskonsulenter på kommunikationscentrene. Således har disse kommuner også haft vanskeligt ved at besvare spørgsmål om udfordringer, vurderingen af sammenhængen mellem udbuddet og efterspørgslen af pladser m.v., samt behovet for koordination og tiltag.

Fælleskommunalt sekretariat for det specialiserede socialområde har varetaget indsamling og bearbejdelse af data. Sekretariatet har med henblik på kvalificering og kvalitetssikring drøftet og fortolket data med den faglige referencegruppe.

De indkomne data er ikke medtaget i afrapporteringen i den "rå" version, men er anvendt som basis for en fælles afrapportering for hele regionen. Afrapporteringen opsummerer således det samlede generelle billede af området i hovedstadsregionen, og medtager derfor ikke alle nuancer. Det skal således understreges, at der er tale om en overordnet, generisk analyse, hvor det alene er hovedkonklusionerne der indgår. Således fremgår der ikke data på kommuneniveau.

7. 1 BESVARELSER VEDRØRENDE MÅLGRUPPEN

Kommunernes besvarelser vedrørende målgruppen er med udgangspunkt i datoen 1. januar 2015.

Socialstyrelsens estimerer, at der er 181 børn og unge inden for målgruppen i hovedstadsregionen, mens kommunernes opgørelse er på samlet set 212. Der er således en forskel mellem kommunernes indmeldinger og Socialstyrelsens estimat på det samlede antal børn og unge på +31 børn og unge. Størst er forskellen i opgørelserne for delmålgruppen børn og unge med sammensatte vanskeligheder, jf. tabellen nedenfor.

Tabel 4: Børn og unge omfattet af den centrale udmelding fordelt efter målgruppekategorier i antal.

Målgruppekategorier	Antal opgjort i hovedstadsregionen	Socialstyrelsens estimat
Børn og unge med sammensatte vanskeligheder	127	100
Børn og unge med alvorlig synsnedsettelse	49	56
Under udredning	36	25
I alt	212	181

Kilde: Kommunale indberetninger i forbindelse med Socialstyrelsens centrale udmelding om børn og unge med alvorlig synsnedsettelse, Fælleskommunalt sekretariat, 2015 og Central Udmelding for børn og unge med alvorlig synsnedsettelse, Socialstyrelsen, 2014.

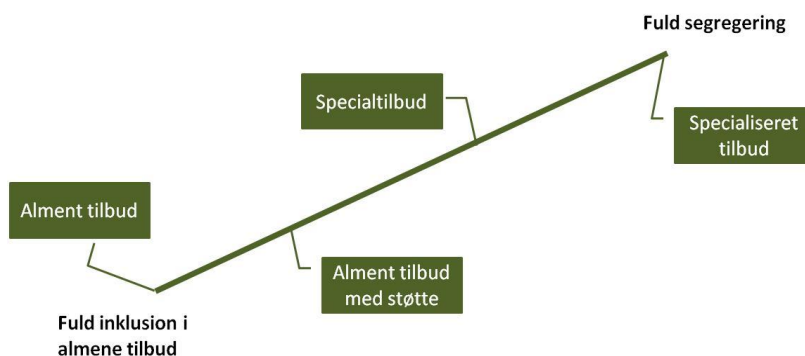
Socialstyrelsens estimat er baseret på udtræk i Synsregistret 1. januar 2014, mens kommunernes besvarelser er med udgangspunkt i 1. januar 2015. Denne forskydning i år vurderes dog ikke at kunne forklare hele forskellen mellem Socialstyrelsens estimat og kommunernes indmeldinger. Metodik, definitioner og tilgangen til målgrupperne vurderes at være den største årsag til forskellen. Socialstyrelsens definition af målgruppen har ikke i alle tilfælde været direkte overførbart til den kommunale praksis på området. Eksempelvis fremhæver kommunerne, at der kan være forskelle i vurderingerne hos synskonsulenterne i hovedstadsregionen og de vurderinger, der ligger til grund for Socialstyrelsens opgørelser.

Synskonsulenterne på hovedstadsregionens kommunikationscentre har ved at sammenholde egne opgørelser med udtræk fra Synsregistret kunne konstatere uoverensstemmelser herimellem. Kennedy Centret, der varetager Synsregistret, måler barnets/den unges synsstyrke. Synskonsulenterne oplever, at barnets/den unges synsstyrke ikke i alle tilfælde er sammenfaldende med det funktionelle syn, der i nogle tilfælde kan være dårligere. Desuden er der en oplevelse af, at mange børn med lettere synsvanskeligheder godt kan have komplekse problemstillinger, der kræver en specialiseret indsats med kompetencer inden for synsområdet. Komplekse vanskeligheder betyder i mange tilfælde, at det dysfunktionelle aspekt bliver meget større, hvorfor behovet for hjælp bliver større. Et fokus alene på synsstyrke vurderes således ikke tilstrækkeligt. Således har mange kommuner i hovedstadsregionen indmeldt børn og unge under delmålgruppen sammensatte vanskeligheder med synshandicap-kategorien svagsynethed (synsstyrke $<6/18$ (0,33) og $>6/60$ (0,1)). Denne synshandicap-kategori er ikke omfattet af den centrale udmelding. Disse børn og unge er derfor udtaget af afrapporteringens opgørelser. Kommunerne oplever dog den centrale udmeldings afgrænsning som uhensigtsmæssig, da det opleves at reducere muligheden for at få et reelt billede af området. Kommunernes vurdering er således, at disse børn og unge burde indgå i den centrale udmelding, da synsnedsettelsen typisk giver et dårligt funktionelt syn, og derfor også kræver specialiseret vejledning, og dette i særlig grad hvis synsnedsettelsen er i kombination med andre problemstillinger. Således vurderes det, at målgruppen af børn og unge, der har behov for specialiseret indsats målrettet synsnedsettelse i praksis er højere end det opgjorte antal. I den forbindelse bemærkes det, at der i Årsberetningen fra Kennedycentret fra 2014 er opgjort 571 børn/unge med stærkt nedsat syn i hovedstadsregionen.

For at sikre en reel mulighed for sammenligning på tværs af kommunerne, er kommunernes opgørelser over, hvilke tilbud de pågældende børn og unge modtager (henholdsvis segregerede og almene), foretaget med udgangspunkt i nedenstående kategorisering:

- **Alment tilbud** (børn/unge, som profiterer af samværet med børn i almenområdet, men som samtidig dog i mindre grad har behov for en særlig indsats).
- **Alment tilbud med støtte** (børn/unge, som profiterer af samværet med børn i almenområdet, men som samtidig i større grad har behov for en særlig indsats).
- **Specialtilbud** (mere skærmede tilbud i fx en specialklasserække, hvor børn/unge stadig profiterer af samværet med børn i almenområdet).
- **Specialiseret tilbud** (børn/unge, som har brug for et højt specialiseret tilbud i et mere beskyttet og overskueligt miljø).

Desuden sondres der i opgørelsen mellem pædagogiske, undervisningsmæssige, sociale og andre tilbud. Nedenfor er eksempler på, hvordan ovenstående kategorisering kan omsættes til disse tilbudstyper.

Eksempler på *pædagogiske* tilbud:¹³

- Alment tilbud: Almen børnehave/SFO med et mindre omfang af synskonsulentbistand.
- Alment tilbud med støtte: Almen børnehave/almene SFO med et større omfang af synskonsulentbistand og/eller anden ekstra støtte.
- Specialtilbud: Specialbørnehave/specialskele med SFO med synskonsulentbistand.
- Specialiseret tilbud: Specialbørnehave/specialskele med SFO med synskonsulentbistand, udredning på Synscenter Refsnæs, ophold på Synscenter Refsnæs.

Eksempler på *undervisningsmæssige* tilbud:¹⁴

- Alment tilbud: Almen skole med et mindre omfang af synskonsulentbistand.
- Alment tilbud med støtte: Almen skole med et større omfang af synskonsulentbistand og/eller anden ekstra støtte.
- Specialtilbud: Specialskole, STU med et mindre omfang af synskonsulentbistand.
- Specialiseret tilbud: Specialskole med synskonsulentbistand, STU med et større omfang af synskonsulentbistand, ophold på Synscenter Refsnæs, ophold på IBOS.

Eksempler på *sociale* tilbud:

- Alment tilbud: Almen skole med et mindre omfang af støtte.
- Alment tilbud med støtte: Almen skole med et større omfang af støtte.
- Specialtilbud: Særlige sociale tilbud i hjemmet fx supervision via synskonsulentbistand, praktisk støtte m.v.
- Specialiseret tilbud: Aflastning med synskonsulentbistand.

¹³ Til alle kategorier vil der typisk i forskelligt omfang være elementer af undervisning i punkt, IT, ADL, mobility m.v.

¹⁴ Til alle kategorier vil der typisk i forskelligt omfang være elementer af undervisning i punkt, IT, ADL, mobility m.v.

7. 2 BESVARELSER VEDRØRENDE HØJT SPECIALISEREDE INDSATSER OG TILBUD

Den definition af højt specialiserede tilbud, der er udmeldt i den centrale udmelding, har udfordret kommunernes besvarelser af spørgsmålsgrupperne om, hvilke højt specialiserede tilbud målrettet målgruppen, som kommunerne har kendskab til og anvender. Definitionen skaber blandt andet usikkerhed om, hvorvidt et tilbud skal efterleve samtlige af de opstillede kriterier, hovedparten af dem eller blot få af dem. Dette afspejles også i indberetningerne, hvor der er stor forskel på, hvor mange tilbud samt hvilke typer af tilbud kommunerne har indberettet.

De indberettede data er således blevet grundigt efterbehandlet og drøftet i den nedsatte faglige referencegruppe. Hovedstadsregionens samlede besvarelse vedrørende højt specialiserede tilbud omfatter således ikke alle nuancer af kombinationer af tilbud, som kommunerne anvender til målgruppen, ligesom alle de konkrete tilbud, som kommunerne anvender ikke er oplistet. Afrapporteringen afspejler derimod det generelle billede i hovedstadsregionen, og medtager alene de tilbud, som har en særlig viden omkring børn og unge med alvorlig synsnedsættelse og sammensatte vanskeligheder, og som anvendes af flere kommuner.